

Sammenheng: Saken gjaldt klage over avslutning av salg av produkt fordi druenes bruk til fremstilling av årgang 2020 var fra et annet område (sub-appellasjon) enn det som var brukt til fremstilling av årgang 2019, som var blitt lansert i basisutvalget. Klager gjorde gjeldende at endringen var i samsvar med det tilbudte og innkjøpte produkt fordi konseptet for produktet var at sub-appellasjonen kunne variere fra årgang til årgang, men var innenfor samme generiske druetype. Klagen førte ikke frem. Etter innkjøpsbetingelsene punkt 5.1 tredje ledd kan det ikke gjøres endringer i produktets «klassifisering, sammensetning, kvalitet, stil og lignende som endrer produktet til et annet enn det som er innkjøpt». Plikten til å melde og få godkjent endringer gjelder endringer i sammensetning, kvalitet, stil og lignende «utover hva som er normalt etter produktets karakter». Forbeholdet tar i første rekke sikte på alminnelige variasjoner knyttet til samme produkt, for eksempel ved at druer med samme opprinnelse kan gi variasjoner fra årgang til årgang. Nemnda la ved tolkningen vekt på hensynet til likebehandling mellom leverandørene. En etikett kunne ikke gi grossisten fri adgang til å endre vinens innhold ved å bruke druer fra andre sub-appellasjoner enn det som var oppgitt på etiketten i 2019. Etter nemndas vurdering var det tale om endring av sammensetning, kvalitet og stil sammenlignet med det tilbudte produktet. Klagers ønske om å kunne endre produkter ved å bruke druer med annen opprinnelse enn det som ble brukt for årgang 2019, var derfor ikke forenlig med innkjøpsbetingelsene eller innkjøpsordningen hvor produkter skal konkurrere om å kvalifisere for overføring til basisutvalget. Hensynet til likebehandling tilsa at det heller ikke kunne være avgjørende om utformingen av etiketten hadde skjedd i dialog med markeds konsulentene i Vinmonopolet.

***

Sak nr. 1/2022, lnr. KVIN-2023-2
Klage fra California House AS
over avgjørelse om strykning av produkt

Den 24. april 2023 ble det holdt møte i Nemnd for prøving av AS Vinmonopolets beslutninger om innkjøp mv. Deltakere var leder i Arbeidsretten Tron Løkken Sundet (leder), advokat Marianne Hammer, advokat Alf Amund Gulsvik og fagdirektør Jenny Sandvig.

***

Artikkel nr. 12321201 Next Vintage Pinot Noir ble lansert i Vinmonopolets bestillingsutvalg 6. november 2020. Produktet ble registrert med opprinnelse California, USA, mens det på etiketten var opplyst at druenes opprinnelse var Russian River, Sonoma Coast, California, USA.

Produktet ble i måleperioden 3. juli 2020–31. desember 2020 rangert innenfor styringstallet for produktgruppen Rødvin < 9 g sukker per liter, prissegment 5 og ble overført til basisutvalget 4. mars 2021.

California House AS meldte 7. september 2021 om overgang fra årgang 2019 til årgang 2020. Ved den rutinemessige sensoriske kontrollen i forbindelse med innkjøp av ny årgang, oppdaget Vinmonopolet at etiketten nå opplyste at druene brukt ved fremstilling av årgang 2020 var fra Santa Maria Valley, Santa Barbara, California, USA.

Vinmonopolet kontaktet California House AS 5. november 2021 og opplyste at endringen av drueopprikkelse stred mot innkjøpsbetingelsene punkt 5.1. California House AS bestred dette i e-post 8. november 2021.

I e-post 19. november 2021 fastholdt Vinmonopolet at endringen var i strid med punkt 5.1, og California House AS ble anmodet om å opprettholde leveringen av artikkel nr. 12321201 Next Vintage Pinot Noir med druer med opprinnelse Russian River, Sonoma Coast, California. Hvis dette ikke var mulig, ville artikkel nr. 12321201 bli strøket fra basisutvalget. Vinmonopolet ville da behandle Next Vintage Pinot Noir årgang 2020 som et annet produkt enn det som var kjøpt inn, og ville bli registrert som et nytt produkt med unike strekkoder og nytt artikkelnummer.

California House AS gjorde 24. november gjeldende at Vinmonopolets handlinger og uttalelser var brudd på innkjøpsbetingelsenes punkt 2.2 og 12. Vinmonopolet bestred dette, og fastholdt at dersom art.nr. 12321201 var endelig utsolgt, måtte den nye varianten lanseres som en ny artikkel i bestillingsutvalget.

California House AS ble gitt valget mellom løpende lansering eller ordinær lansering ved neste fastsatte lanseringstidspunkt i bestillingsutvalget. Fra 2. desember 2021 ble artikkel nr. 13943801 Next Vintage Pinot Noir lansert, og man avsluttet salget av artikkel nr. 12321201 Next Vintage Pinot Noir.

California House AS har 16. desember 2021 klaget over avgjørelsen om å avslutte salget av art.nr. 12321201. Saken ble oversendt til nemnda 6. januar 2022. Partene har deretter inngitt ytterligere merknader til saken, senest 7. september 2022.

Klagerens hovedanførsler:

Art.nr. 12321201 Next Vintage Pinot Noir har opprinnelse California, USA. I California er det alminnelig praksis å endre sub-appellasjoner. Innkjøpsbetingelsene kan ikke tolkes slik at de er til hinder for praksis som er tillatt etter lokalt regelverk for produktet. Spørsmålet om en endring er normal etter produktets karakter må besvares ut fra konseptet. Konseptet er i korte trekk summen av produktets karaktertrekk. Alle Vinmonopolets produkter er basert på et konsept.

Vinmonopolets praktisering av regelverket er til hinder for at basisutvalget listefører produkter som endrer sub-appellasjoner fra årgang til årgang. Dette er en begrensning av markedsadgangen for slike produkter. Store og anerkjente produsenter vil ikke kunne oppnå varig listeføring i Norge. Dette er et brudd på målsetningen om å legge til rette for markedsadgang for ulike vinområder.

Dersom det er et krav at produkt bare kan baseres på druer fra samme område, kan man bare selge «estate»-viner. Dette er i strid med alminnelig og godkjent global praksis. Mange vinprodusenter eier ikke egne vinmarker, og mange drueprodusenter er avhengig av å selge druene til ulike produsenter. Det er ikke ofte druene til ulike årganger kommer fra samme område.

Produktet Next Vintages karakter er at årgangene kan komme fra forskjellige områder innenfor registrert AVA. Vinmonopolets snevre tolkning av innkjøpsbetingelsene stopper nytenkning og innovasjon. Bestemmelsen blir også vanskelig å etterleve, og beslutningene kan bli vilkårlige. Vinmonopolets opptreden viser dette ved å spørre om de kunne øke distribusjonen av Next Vintage etter skifte av årgang og etter at druene ble hentet fra et annet område innenfor registrert AVA. Dette var klart beskrevet på flasken. Om lag 3 måneder etter dette igjen sender Vinmonopolet ut et informasjonsskriv til samtlige butikker som beskriver Next Vintage-konseptet i detalj. I dette skrevet står det klart at druene kommer fra et annet område, men innenfor samme registrerte AVA. Deretter går det ytterligere noen måneder før Vinmonopolet oppdager det de mener er avvik fra innkjøpsbetingelsene.

Formålet med prosjektet Next Vintage er å gjøre tilgjengelig Pinot Noir som vil være gode kjøp. Det fremgår klart hvor vinen kommer fra, og at vinen neste gang kan komme fra et helt annet område. Vinen er derfor registrert som «AVA USA». Prosjektet er ikke gjennomførbart dersom vinen må registreres med det konkrete område druene kommer fra. Årgang 2019 og årgang 2020 er begge innenfor samme generiske AVA. Innkjøpsreglementet er på dette punktet ikke tilpasset kompleksiteten i viner og vinproduksjon. Poenget med generisk AVA er å kunne velge fritt innenfor det gjeldende området; dersom produktet skulle komme fra samme vingård, vil man ikke bruke betegnelsen AVA USA, men den sub-appellasjonen (AVA) vingården tilhører.

Prosessen med å hente druer fra ulike steder innenfor samme AVA har hele tiden blitt kommunisert på etikett, informasjonsskriv distribuert av Vinmonopolet, og i møter med Vinmonopolet og journalister. Etiketten beskriver hvor druene kommer fra innenfor det registrerte AVA. Det er denne prosessen som skiller Next Vintage fra andre produkter hos Vinmonopolet.

Endringer er en følge av produktets karakter, som er at årgangene vil komme fra forskjellige områder innenfor det registrerte AVA. Vinmonopolets definisjon av hvilke endringer som er tillatt, er til hinder for produktutvikling og vil være vanskelig å praktisere. I dette tilfellet har det også gått flere måneder før Vinmonopolet gjorde gjeldende at endringen var i strid med innkjøpsbetingelsene. Etiketten ble i tillegg utformet etter en grundig dialog med Vinmonopolet.

Formålet med innkjøpsbetingelsene punkt 5.1 er å hindre at en produsent tjener på å senke kvaliteten på produktet etter at det er besluttet innkjøpt. Det er ikke tilfellet her. Ved årgangsskiftet ble det kjøpt inn tilsvarende kvalitet som tidligere årgang, og prisen på ny årgang var faktisk vesentlig høyere enn tidligere årgang.

Nemndas avgjørelser i sak nr. 5 og 7/2016 er ikke sammenlignbare. Avgjørelsene gjelder tilfeller hvor produsenten ville endre volum eller angivelse av produsent og produktnavn. Saken gjelder ikke spørsmål om endring av produktets karakter.

Vinmonopolets hovedanførsler:

Endringen i druenes opprinnelse for årgang 2020 er i strid med innkjøpsbetingelsene. Den generiske betegnelsen «Wine of USA» gir ikke fri adgang til å endre innholdet i vinen fra årgang til årgang. Det kan ikke gjøres endringer ved produktets klassifisering, sammensetning, kvalitet, stil og lignende som endrer produktet til et annet enn det som er innkjøpt. Påmelding av et produkt til bestillingsutvalget gir blant annet rett til overføring til basisutvalget eller kvalifisering for påmelding til testutvalget for det konkrete produktet. Leverte produkter må derfor være det samme som ble lansert eller innkjøpt. Hensynet til å sikre at opptak skjer på riktige premisser og i samsvar med det grunnleggende kravet om konkurranse på like vilkår, tilsier at Vinmonopolet må være restriktiv med å tillate endring av et produkt etter at det er tatt opp i basisutvalget. Grossisten blir ikke nektet markedsadgang, men må på vanlig måte lansere det nye produktet i bestillingsutvalget.

Vinmonopolet kjøper produkt og ikke konsept. Klagers produkt ble overført fra bestillingsutvalget til basisutvalget med de egenskapene det hadde. Endring av druene som brukes til fremstilling av vinen er en endring av produktet. Beskrivelsen «AVA USA» vil kunne dekke tusenvis av ulike produkter. Pinot Noir fra Russian River, Sonoma County er ikke det samme som Pinot Noir fra Santa Maria Valley, Santa Barbara County. Druesort kan være lik for mange viner uten at disse blir samme produkt. At en vin er klassifisert med en overordnet appellasjon er derfor ikke ensbetydende med at druene kommer fra hele distriktet eller hele landet.

Endringer som er normalt etter produktets karakter vil gjerne være mindre endringer i alkohol-, sukker- og syreinnhold, eller mindre justering av druesorter. I dette tilfellet er det for årgang 2019 og for årgang 2020 brukt druer dyrket med om lag 500 kilometers avstand. Ønologisk og vinfaglig er dette forskjellige produkter.

At produktendringen er tillatt innenfor lokalt lovverk er en forutsetning for å oppfylle innkjøpsbetingelsene. Innkjøpsbetingelsene stiller imidlertid også krav til at produktene ikke kan endres til et annet produkt etter lansering. Vinmonopolet anser det nye produktet som et lovlig produkt. Poenget er at endringen går utover det som er tillatt etter innkjøpsbetingelsene fordi det er et annet nytt produkt.

Informasjonsskrivet om den nye årgangen er ikke av betydning for saken. Vinmonopolet kontrollerer at skrevet er i tråd med retningslinjene, men det er grossist som er ansvarlig for opplysningene som er inntatt i skrevet. Et slikt produktark ble sendt til butikkene 29. oktober 2020. Klager sendte 11. november et nytt vedlegg som ble publisert dagen etter hvor teksten var uendret, men de hadde inkludert et flaskefoto. Konseptet forklares, men ut fra informasjonen i skrevet hadde ikke Vinmonopolet grunnlag for å reagere. Produktark om den nye årgangen ble sendt 27. september 2021, men denne ble ikke publisert fordi det pågikk en prosess om ny årgang var et annet produkt. Uansett er dette ikke en kanal for å melde

produktendringer. Hvis det meldes vin fra et annet område, forutsetter Vinmonopolet at dette på vanlig måte meldes inn som ny artikkel i samsvar med innkjøpsbetingelsene punkt 5.1.

Klagenemndas vurdering

Etter forskrift om nemnd for prøving av AS Vinmonopolets beslutninger om innkjøp mv. § 3 kan nemnda oppheve en beslutning truffet av AS Vinmonopolet om prisfastsettelse, om innkjøp av et produkt eller om stansing av videre innkjøp som ikke er i samsvar med forskrift 30. november 1995 nr. 938 om AS Vinmonopolets innkjøpsvirksomhet mv. (innkjøpsforskriften).

I dette tilfellet ble salget av artikkel nr. 12321201 Next Vintage Pinot Noir avsluttet fra det tidspunkt det ikke lenger kunne leveres basert på druer med samme geografiske opprinnelse som druene brukt til årgang 2019. Det vil si at årgang 2020 er registrert med nytt artikkelnummer og er lansert som nytt produkt i bestillingsutvalget.

Vinmonopolet har i saksfremstillingen til nemnda vist til at partene tilsynelatende var enige om at endringen ikke var tillatt, og reist spørsmål om det er gitt avkall på klageretten. Nemnda kan ikke se at det er dokumentert en enighet som avskjærer California House AS fra å bringe spørsmålet inn for nemnda. Det har vært en forholdsvis omfattende diskusjon mellom klager og Vinmonopolet om endringene stred mot innkjøpsbetingelsene. Klager har blant annet fastholdt at innkjøpsreglementet ikke begrenser adgangen til å benytte en generisk appellasjon (geografisk opprinnelsesområde) for produktet, samtidig som klager har hatt behov for å ivareta egne interesser ved å finne en praktisk løsning med sikte på fortsatt salg. Etter nemndas vurdering er dette ikke til hinder for behandling av klagen. Partene er uenige om endringen er forenlig med innkjøpsbetingelsene, og den praktiske løsningen kan under enhver omstendighet ikke tolkes som et avkall på klageretten. Beslutningen kan derfor prøves som et spørsmål om strykning av produkt.

Vinmonopolets innkjøpsbetingelser punkt 5.1 lyder:

«Produktet skal være i samsvar med tilbudt og innkjøpt produkt i basisutvalget. Testvarer og produkter overført fra bestillingsutvalget til basisutvalget skal ha samme kvalitet som de hadde ved lansering i henholdsvis testutvalget eller bestillingsutvalget.

Produktet og dets kjennetegn som etikett, utstyr og emballasje mv. skal være i samsvar med gjeldende lovgivning og retningslinjer. Produktet skal f. eks ha LOT-merking som er synlig, lett lesbart og varig.

Det kan ikke gjøres endringer ved produktets klassifisering, sammensetning, kvalitet, stil og lignende som endrer produktet til et annet enn det som er innkjøpt.

Endringer av produktets sammensetning, kvalitet, stil og lignende, utover hva som er normalt etter produktets karakter, må godkjennes på forhånd. Svar på anmodning om godkjenning skal foreligge senest 2 uker etter at Vinmonopolet har mottatt melding om endring. Vinmonopolet kan forlenge fristen dersom sakens omfang og kompleksitet tilsier det.

Alle tekniske endringer, som endring av etikett, emballasje og lignende, skal meldes Vinmonopolet senest 2 uker før første leveranse.»

Klager har særlig vist til at det etter regelverket i USA er adgang til å benytte generiske eller mer generelle beskrivelser av opprinnelse for produktet, og at muligheten for å anvende dette for artikkel nr. 12321201 Next Vintage Pinot Noir ble drøftet med Vinmonopolet.

Spørsmålet om endringen fra 2019- til 2020-årgangen er tillatt, må løses på grunnlag av innkjøpsforskriften og innkjøpsbetingelsene. Hva som er akseptert etter regelverket i andre land er ikke avgjørende for vurderingen etter innkjøpsreglene.

Vinmonopolets kjøp og salg av alkoholholdig drikk skal innenfor alkoholpolitiske rammevilkår skje på «vanlige forretningsmessige betingelser, tilpasses etterspørselen og sikre likebehandling», jf. innkjøpsforskriften § 1-1. Regelverket skal ivareta hensynet til etterspørsel, tilgjengelighet og like konkurransevilkår. Selv om markedsadgang er et viktig formål med regelverket, er også andre hensyn av betydning. Hensynet til like konkurransevilkår begrenser hvilke endringer grossister kan gjøre i produkt og emballasje sammenlignet med det produktet som ble meldt inn og var grunnlaget for overføring til basisutvalget.

Innkjøpsbetingelsene punkt 5.1 første, tredje og femte ledd viser at det er en begrenset adgang til å endre selve produktet. Tekniske endringer av etikett, emballasje og lignende skal meldes til Vinmonopolet, det vil si de krever ikke godkjenning fra Vinmonopolet. Andre endringer må godkjennes av Vinmonopolet etter reglene i fjerde ledd. Dette henger sammen med utgangspunktet etter første ledd om at produktet skal være i samsvar med innkjøpt og tilbudt produkt.

Spørsmålet er om innkjøpsreglementet er til hinder for å definere produktet slik at det åpnes for bruk av andre sub-appellasjoner i senere årganger.

Nemnda har i sak nr. 5 og 7/2016 pekt på at Vinmonopolet må være restriktive med å tillate endringer i produktet etter at det er tatt opp i basisutvalget fordi konkurransen om opptak i utvalget skal skje på like vilkår. I sak nr. 5/2016 kom nemnda til at endring av volum ikke var en rent teknisk endring etter punkt 5.1 femte ledd. I sak nr. 7/2016 ønsket klager å endre produktnavn fordi produsenten skulle skiftes ut. Produktet som sådan (stil, kvalitet osv.) var det samme som innkjøpt og tilbudt produkt. Nemnda la til grunn at justering av produktnavn var endring av produkt når navnet på produsenten var innarbeidet i produktnavnet. Spørsmålet var om det var adgang til å tillate slike endringer. Nemnda fant at endring av produktnavn ikke uten videre ville stride mot likebehandlingsprinsippet eller forutsetningene for innkjøpet. Vinmonopolet hadde derfor en skjønnsmessig adgang til å tillate slike endringer. Avslaget var begrunnet med at endringen av produktnavn gjorde at produktet fremsto som et annet overfor kundene. Dette var en saklig begrunnelse for avslaget.

Selv om avgjørelsene gjelder andre endringer enn i saken her, er de hensyn nemnda peker på av generell betydning. Hensynet til likebehandling og like konkurransevilkår tilsier at Vinmonopolet skal være restriktiv med å tillate endringer som kan påvirke etterspørselen. Disse hensyn slår ikke til hvis endringene er av rent teknisk karakter.

Hensynet til like konkurransevilkår tilsier at det ikke ved opptak i utvalget kan tas forbehold om endringer ut over det innkjøpsbetingelsene ellers åpner for. Nemnda kommer tilbake til dette avslutningsvis.

Etter punkt 5.1 tredje ledd kan det ikke gjøres endringer i produktets «klassifisering, sammensetning, kvalitet, stil og lignende som endrer produktet til et annet enn det som er innkjøpt». Rammen for produktet blir da det som er beskrevet i årgang 2019. Plikten til å melde og få godkjent endringer gjelder endringer i sammensetning, kvalitet, stil og lignende «utover hva som er normalt etter produktets karakter». Forbeholdet «produktets karakter» tar i første rekke sikte på alminnelige variasjoner i produktet under ellers like vilkår, slik som at druer med samme opprinnelse kan variere i kvalitet fra årgang til årgang. Hva som vil være variasjoner innenfor «produktets karakter» og hva som er utenfor slike variasjoner, beror på et vinfaglig skjønn. Etter nemndsforordningen § 3 andre ledd kan nemnda ikke prøve Vinmonopolets forretningsmessige skjønn. Etter nemndas vurdering må dette også omfatte det vinfaglige vurderinger Vinmonopolet gjør i tilknytning til bestemmelser i innkjøpsreglementet og innkjøpsbetingelsene hvor slike vurderinger er relevante.

Nemnda legger til grunn at druenes geografiske opprinnelse har betydning for produktets innhold. Klagers omtale av produktet taler også for at endringen av opprinnelse har betydning for produktets innhold. For årgang 2019 uttales det:

«Next Vintage er et prosjekt ledet av California House. Formålet er å vise norske forbrukere forskjellige Pinot Noir stiler USA kan produsere. Denne gangen kommer vinen fra en produsent helt vest i Russian River. Dette er et av de kjøligste områder i North Coast, helt på grensen til i det hele tatt å kunne dyrke druer.

...

Denne Pinot'n dufter av røde bær, som bringebær og rips, florale toner med innslag av urter. Smaken følger opp god struktur, fin fylde med saftig fruktighet og urter, og en lang etter smak.»

For årgang 2020 uttales det:

«Denne gangen kommer vinen fra en produsent i den helt vestligste delen av Santa Maria Valley i Santa Barbara. Dette er et av de kjøligste områder i Central Coast.

...

Denne Pinot'n dufter av svart te med innslag av urter. Smaken følger opp med god struktur, fin fylde med saftighet av markjordbær rabarbra og umodne kirsebær, og en lang ettersmak»

Beskrivelsen indikerer at det er tilsiktede forskjeller i produktet i neste årgang. Det innkjøpte og tilbudte produktet fra klager var «Wine of California», og årgangen brukte druer med opprinnelse «Russian River, Sonoma Coast» i USA. Etiketten har altså både den generelle angivelsen California som AVA (American Viticultural Area), og stedsangivelsen Russian River. Klager har vist til at det i årgang 2019 var presisert at neste årgang kunne ha druer med annen opprinnelse; på etiketten for årgang 2019 heter det at «the next vintage remains a mystery». Det er kort sagt meningen at neste årgang kan ha druer med annen opprinnelse, men med en ytre ramme som angitt som «AVA USA». Vinmonopolet har lagt til grunn at endring av sub-appellasjon er en endring av produktet, og derfor ikke er sammenlignbar med

adgangen til å levere viner med druer fra en mer generell angivelse av distrikter. Innholdet i denne faglige vurderingen kan ikke prøves av nemnda.

Etter nemndas vurdering er det tilbudte produkt det som er beskrevet i 2019-årgangen. Etiketten kan ikke gi fri adgang til å endre vinens innhold. det her tale om en endring av sammensetning, kvalitet og stil sammenlignet med det tilbudte produktet. Klagers ønske om å kunne endre produkter ved å bruke druer med annen opprinnelse enn det som fremgår av årgang 2019, er ikke forenlig med innkjøpsbetingelsene eller innkjøpsordningen hvor produkter skal konkurrere om å kvalifisere for overføring til basisutvalget. Det er ikke opplyst om sammenlignbare tilfeller hvor grossist har tilsvarende muligheter til å endre appellasjoner.

Det som har reist tvilsspørsmål er om klager på bakgrunn av veiledning fra Vinmonopolet har innrettet seg på at man gjennom utformingen av etiketten mv. kunne endre sub-appellasjon i senere årganger. Klager har opplyst at utformingen av etiketten er gjort etter dialog med Vinmonopolet. Vinmonopolet opplyser at de ikke «kjenner seg ... igjen» i klagers beskrivelse om at utformingen er gjort i samarbeid med klager.

En eventuell innrettelse på grunn av Vinmonopolets opptreden kan ikke være avgjørende for vurderingen etter innkjøpsforskriften. Selv om klager skal ha utformet etiketten etter veiledning fra Vinmonopolet, og dette skal ha gitt forventninger om at ordningen var forenlig med regelverket, kan det ikke være avgjørende for vurderingen etter innkjøpsreglene. Innkjøpsforskriften skal ivareta hensynet til likebehandling og like konkurransevilkår. Det gir ikke rom for individuelle unntak uten hjemmel i bestemmelsene.

Avgjørelsen er enstemmig.

S l u t n i n g:

Klagen tas ikke til følge.

Tron Løkken Sundet

Marianne Hammer

Alf Amund Gulsvik

Jenny Sandvig

Avgjørelsen er godkjent i henhold til interne rutiner, og sendes ut uten signaturer fra den samlede nemnda.